

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

20 липня 2017 р.

Київ

№ 21-рк

Публічне акціонерне товариство
«Державний ощадний банк
України»

Про припинення дій,
які містять ознаки порушення
законодавства про захист
економічної конкуренції

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) розглядає справу № 129-26.13/218-14, розпочату за ознаками вчинення публічним акціонерним товариством «Державний ощадний банк України» (далі – ПАТ «Державний ощадний банк України», Банк) (м. Київ, код ЄДРПОУ 00032129) порушення, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (2) Розгляд справи розпочато за результатами дослідження ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів та питання зниження відсоткової ставки по залишках коштів на поточному пенсійному рахунку військового пенсіонера ПАТ «Державний ощадний банк України».
- (3) Проведенню дослідження передувала заява громадянина Сиволапа А.І. (м. Полтава) (далі – Заявник 1), який є військовим пенсіонером, про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції в діях ПАТ «Державний ощадний банк України», які полягають у необґрунтованому зниженні відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на пенсійному рахунку.
- (4) Під час розгляду зазначеної справи до Комітету звернувся громадянин Яницький В.Р. (м. Івано-Франківськ) (далі – Заявник 2), який також є військовим пенсіонером, про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції в діях Банку, які полягають у необґрунтованому зниженні відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на пенсійному рахунку.

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ

- (5) Чинне законодавство врегульовує окремо порядок організації виплати пенсій, відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, та військових пенсій.
- (6) Статтею 47 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що пенсія виплачується щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.
- (7) Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 № 1231 затверджено Порядок проведення конкурсного відбору банків, через які здійснюється виплата пенсій, грошової допомоги та заробітної плати працівникам бюджетних установ (далі – Порядок № 1231).
- (8) Порядок № 1231 визначає процедуру підготовки та проведення Міністерством фінансів України конкурсного відбору банків, у яких одержувачам пенсій, грошової допомоги відкриваються поточні рахунки, через які здійснюється їх виплата. Порядком № 1231 визначено вимоги до банків – учасників конкурсу та конкурсну документацію, яка подається банком для участі в конкурсі. Так, відповідно до Додатку 2 «Перелік послуг і граничне значення їх показників, яких банк зобов'язується дотримуватися у разі набуття статусу уповноваженого банку» до Порядку № 1231 протягом строку дії договору, укладеного з одержувачем пенсії, уповноважений банк зобов'язується здійснювати нарахування відсотків на залишок за поточним рахунком, за яким проводиться виплата пенсії.
- (9) Відповідно до пункту 12 Порядку № 1231 рішення (протокол) конкурсної комісії про визначення переможців конкурсу протягом трьох робочих днів з дати його затвердження надсилається Пенсійному фонду і є підставою для укладення ним договорів з переможцями конкурсу щодо виплати пенсій.
- (10) Відповідно до пункту 6 Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.1999 № 1596 (із змінами), одержувачі пенсій самостійно вибирають уповноважений банк для відкриття поточного рахунка.
- (11) За інформацією, розміщеною на офіційному веб-сайті Пенсійного фонду України, 22.12.2015 конкурсною комісією прийнято рішення про продовження строку дії договорів з 36 уповноваженими банками, в яких за згодою пенсіонерів можуть відкриватися рахунки для виплати пенсій. У червні 2016 року конкурсною комісією Пенсійного фонду прийнято рішення продовжити до 1 січня 2017 року строк дії договорів ще з 9 уповноваженими банками.
- (12) Одержувачі пенсій, яким пенсію призначено відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», можуть у будь-який час змінити уповноважений банк, через який виплачується пенсія. Тобто, зазначені пенсіонери мають право та можливість здійснити вибір банку для отримання пенсії з переліку уповноважених банків, у тому числі за таким критерієм, як відсоткова ставка, яка нараховується на залишок коштів на рахунку, або перейти на обслуговування пенсійних рахунків з однієї уповноваженої банківської установи до іншої, яка пропонує більш високу відсоткову ставку на залишок коштів на рахунку.

- (13) Статтею 52 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон) передбачено, що:
- пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання (частина перша);
 - іншим особам, які мають право на пенсійне забезпечення згідно з цим Законом (далі – військові пенсіонери), пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України (частина друга).
- Тобто, статтею 52 Закону визначається коло осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб, які мають право на пенсійне забезпечення відповідно до вказаного Закону, та встановлено, що виплачувати пенсію військовим пенсіонерам, відповідно до частини другої статті 52 Закону, має право лише Банк.
- (14) Пенсіонери з числа осіб, передбачених частиною першою статті 52 Закону, мають право на отримання пенсій у порядку, встановленому законодавством про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а саме: пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання.
- (15) Згідно з роз'ясненнями Пенсійного фонду України, пунктом 19 Порядку надання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 30.01.2007 № 3-1, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 15.02.2007 за № 135/13402, орган, що призначає пенсії, оформляє пенсійний лист згідно з Інструкцією з виплати пенсій особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам установами ВАТ «Ощадбанк», затвердженою постановою правління ВАТ «Ощадбанк» від 28.12.2006 № 129.
- (16) Отже, для військових пенсіонерів, відповідно до частини другої статті 52 Закону, вибір банківської установи для відкриття рахунку для виплати пенсій обмежений лише одним банком – ПАТ «Державний ощадний банк України». Отже, ПАТ «Державний ощадний банк України» є єдиним банком, в якому військовим пенсіонерам відкривають рахунки, на які органи Пенсійного фонду України перераховують пенсії для подальшої їх виплати.

3. ОПИС ОБСТАВИН СПРАВИ ТА ДІЙ БАНКУ

- (17) Між Заявником 1 та Банком, в особі Ленінського відділення (м. Полтава), у березні 2000 року укладено договір про відкриття та обслуговування поточного рахунку та розрахунково-касове обслуговування пенсійного вкладу, умовами якого передбачено обов'язок Банку нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Умовами вказаного договору передбачено, що залежно від зміни облікової ставки Національного банку України, процента ставка може змінюватись Банком з повідомленням про це клієнта через засоби масової інформації або установи Банку.
- На дату підписання договору його умовами передбачалося нарахування відсотків на залишок коштів на рахунку в розмірі 6 % річних.

За інформацією, наданою Заявником 1, з моменту укладення договору відсоткова ставка по залишках коштів на рахунку змінювалася в сторону зменшення, а саме: з 6 % (2000 рік) до 2 % (із січня до березня 2006 року), 1 % (з березня 2006 до квітня 2009 року), 0,5 % (з квітня 2009 року).

- (18) Між Заявником 2 та Банком, в особі територіально відокремленого безбалансового відділення № 10008/137 Отинія (сmt Отинія), у квітні 2015 року укладено договір про відкриття та обслуговування рахунку, випуск та надання платіжної картки, умовами якого передбачено обов'язок Банку нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Умовами вказаного договору передбачено, що розмір процентної ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунку, визначено договором та може бути змінено Банком протягом строку дії договору у порядку, визначеному Правилами здійснення операцій за рахунками, відкритими фізичним особам у ПАТ «Державний ощадний банк України», які доводяться шляхом публічного письмового оголошення в установі Банку, а також шляхом розміщення на сайті Банку.
- На дату підписання договору його умовами передбачалося нарахування відсотків на залишок коштів на рахунку в розмірі 4 % річних.
- За інформацією Заявника 2, Банком прийнято рішення про встановлення з 01.01.2016 єдиних для всіх регіональних управлінь процентних ставок по карткових рахунках, на які зараховуються пенсії військових пенсіонерів, у розмірі 0,5 % річних.
- (19) Під час проведення дослідження зазначеного питання встановлено.
- (20) Відповідно до постанови правління Банку від 21.10.2005 № 102-2 регіональним управлінням було надано право встановлювати відсоткові ставки на залишок коштів по поточних звичайних рахунках у розмірі до 4 % річних (верхня межа) (зазначена політика Банку стосується всіх категорій пенсіонерів).
- (21) Рішенням Комітету з управління активами та пасивами Банку (далі – КУАП) від 25.09.2008 № 0809-24 регіональним управлінням Банку було надано право встановлювати процентні ставки на залишок коштів по карткових рахунках для виплати пенсій своїм клієнтам – пенсіонерам на рівні до 7 % річних (верхня межа) (зазначена політика Банку стосується всіх категорій пенсіонерів).
- Таке рішення, за поясненнями Банку, було прийняте з метою розвитку карткового бізнесу, зацікавленості військових пенсіонерів до відкриття карткових (а не поточних звичайних) рахунків для отримання пенсій, та у зв'язку із збільшенням ставок по карткових рахунках потенційними банками-конкурентами.
- (22) Рішенням КУАП від 01.09.2014 № 1409-35 з 15.09.2014 процентну ставку на залишок коштів по карткових рахунках військових пенсіонерів встановлено в межах від 0,5% до 7 % річних.
- (23) Як зазначено вище, умовами договору, укладеного із Заявником 1, передбачено, що залежно від розміру облікової ставки Національного банку України, може змінюватися відсоткова ставка, яку Банк нараховує на залишок коштів на рахунку.
- Комітетом встановлено, що, незважаючи на те, що протягом дії договору, укладеного між Банком та Заявником 1, облікова ставка Національного банку України як знижувалася, так і підвищувалася, Банк лише знижував відсоткові ставки, які нараховувалися на залишок коштів на рахунку.
- З 01.04.2009 до 30.05.2017 нараховування Банком 0,5 % річних на залишок коштів на пенсійному рахунку військового пенсіонера є незмінним, хоча в цей період облікова ставка Національного банку України змінювалась в межах діапазону від 9,5 % до 30 %.

- (24) Причини непідвищення відсоткових ставок по залишках коштів на рахунках (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів Банк пояснив так:
- 1) КУАП здійснює встановлення процентних ставок по вкладах, поточних та карткових рахунках залежно від процентних ставок, що склалися на ринку, потреб Банку у кредитних ресурсах, необхідності залучення нових клієнтів;
 - 2) регіональні управління встановлюють відсоткові ставки, зважаючи на ринкову ситуацію в регіоні та наявну клієнтську базу.
- (25) За інформацією Банку, на засіданні КУАП 30.11.2015 було вирішено встановити з 01.01.2016 єдині відсоткові ставки на залишок коштів на поточних рахунках фізичних осіб для усіх регіональних управлінь на такому рівні:
- на поточних рахунках, на які зараховуються пенсії клієнтам – військовим пенсіонерам, – 0,5 % річних;
 - на карткових рахунках, на які зараховуються пенсії клієнтам – військовим пенсіонерам, – 0,5 % річних.
- (26) Наявна в Комітеті інформація свідчить про те, що розміри відсоткових ставок, які нараховуються іншими банками на залишок коштів на пенсійних рахунках, є більш економічно вигідними порівняно з розміром відсоткової ставки, встановленої Банком.
- Сьогодні інформація, розміщена на офіційних веб-сайтах банківських установ, свідчить про, те що банки пропонують своїм клієнтам обслуговування пенсійних рахунків з виплатою відсотків на залишок коштів на рахунку в розмірі від 5 % до 15 % річних.
- (27) Отже, дії Банку, які полягають у встановленні умов обслуговування рахунків військових пенсіонерів, у частині визначення розміру відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках у розмірі 0,5 % річних, що значно нижче, ніж в інших банках, уповноважених на виплату пенсій, можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів послуг Банку, якими є військові пенсіонери, що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (28) Інформація, надана ПАТ «Державний ощадний банк України», про кількість рахунків, відкритих військовими пенсіонерами, свідчить про таке:
- 1) військовим пенсіонерам відкрито поточні рахунки станом на:
01.01.2015 – 296 175;
01.01.2016 – 254 111;
01.01.2017 – 197 311;
 - 2) військовим пенсіонерам відкрито карткові рахунки станом на:
01.01.2015 – 391 413;
01.01.2016 – 463 389;
01.01.2017 – 525 393.
- (29) Відповідно до статті 46 Конституції України та положень Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування пенсія є джерелом матеріального забезпечення, що призначається фізичним особам у випадках, передбачених законодавством.
- (30) Нарахування пенсійних коштів військовим пенсіонерам здійснюється на рахунки, відкриті в Банку.
- Банк для виплати пенсій може:
- відкривати військовому пенсіонеру поточні рахунки та видавати ощадні книжки для отримання пенсій в установах Банку;

– відкривати карткові рахунки з видачею банківської платіжної картки, за допомогою якої військовий пенсіонер може отримувати пенсійні кошти через банкомати, здійснювати оплату послуг через мережу Інтернет тощо.

- (31) Згідно із статтею 1066 Цивільного кодексу України за договором банківського рахунка банк зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком. Банк має право використовувати грошові кошти на рахунку клієнта, гарантуючи його право безперешкодно розпоряджатися цими коштами. Отже, Банк, відкриваючи рахунки клієнтам, у тому числі військовим пенсіонерам, має право користуватися грошовими коштами, які знаходяться на рахунку, зокрема, залишками коштів.

- (32) Визначене Законом право ПАТ «Державний ощадний банк України» на виплату пенсій військовим пенсіонерам, дає можливість Банку нав'язувати військовим пенсіонерам встановлені ним умови обслуговування пенсійного рахунку, зокрема в частині розміру відсотків, які нараховуються на залишок коштів на рахунку. Відсутність права на вибір банківської установи змушує військових пенсіонерів погоджуватись на умови Банку.

- (33) Враховуючи викладене:
- 0,5 % річних, які Банк нараховує на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів, може свідчити про встановлення вказаних відсотків на необґрунтованому рівні, оскільки відсотки, які нараховують інші банки, уповноважені на виплату пенсій, є набагато вигіднішими;
 - встановлення Банком відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на поточних звичайних та карткових рахунках військових пенсіонерів у розмірі 0,5 %, може призводити до ущемлення інтересів військових пенсіонерів порівняно зі звичайними пенсіонерами, які можуть обирати банківську установу з вигіднішими умовами обслуговування, зокрема, за розміром відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунку;
 - не маючи законодавчо визначеного виключного права на обслуговування військових пенсіонерів, Банк при визначенні розміру відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів, повинен був би враховувати кон'юнктуру ринку з ведення пенсійних рахунків, зокрема, щодо розміру відсоткових ставок на залишок коштів, які нараховують банки, уповноважені на виплату пенсій;
 - ПАТ «Державний ощадний банк України» не потрібно пропонувати конкурентні умови обслуговування клієнтів – військових пенсіонерів, оскільки враховуючи положення частини другої статті 52 Закону зазначена категорія споживачів банківських послуг не зможе отримати аналогічні послуги в будь-якій іншій банківській установі.

4. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА

4.1. Встановлення об'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (34) Згідно з Методикою визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженою розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-р, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (далі – Методика),

визначено становище Банку на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів.

4.2. Визначення товарних меж ринку

- (35) Відповідно до Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (36) Відповідно до частини першої статті 52 Закону, пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання. Тобто, пенсіонери цієї категорії мають право вибору з числа уповноважених банків, у тому числі ПАТ «Державний ощадний банк України», для отримання пенсій через їхні установи.
- (37) Частиною другою статті 52 Закону передбачено, що іншим особам, які мають право на пенсійне забезпечення згідно з цим Законом (військові пенсіонери), пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України.
- (38) Таким чином, Банк є єдиним банком, через установи якого можуть отримати пенсію військові пенсіонери.
- (39) Отже, товаром є послуга з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, які є клієнтами Банку.
- (40) Враховуючи споживчі характеристики послуги з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів відповідно до умов договору, в якому, зокрема, передбачено відкриття поточного рахунку, порядок нарахування відсотків на залишок коштів, зміна розміру відсоткової ставки по залишках коштів на рахунку (зокрема залежно від облікової ставки Національного банку України), послуги з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів є окремим товарним ринком.

4.3. Визначення територіальних (географічних) меж ринку

- (41) Згідно з Методикою, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої, з точки зору споживача, придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.
- (42) ПАТ «Державний ощадний банк України» є юридичною особою (код ЄДРПОУ 00032129), яка на підставі ліцензії Національного банку України від 05.10.2011 № 148 має право на здійснення банківських операцій. ПАТ «Державний ощадний банк України» є суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (43) Відповідно до пункту 38 Статуту Банку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 № 261 (із змінами), організаційна структура Банку будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням і складається з центрального апарату; філій Банку, що виділені на окремий баланс; територіально відокремлених безбалансових відділень; представництв. Філії, територіально відокремлені безбалансові відділення та представництва Банку не є юридичними особами і діють від імені Банку на підставі

положень, якими визначаються їх компетенція, функції, інші питання діяльності та підпорядкування.

- (44) ПАТ «Державний ощадний банк України» здійснює діяльність на всій території України через мережу своїх відокремлених підрозділів (філій, відділень).
- (45) Для забезпечення своєї господарської діяльності Банк приймає внутрішні розпорядчі документи, якими може:
- надавати право своїм регіональним управлінням встановлювати розмір відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів;
 - централізовано встановлювати розмір відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів у всіх структурних підрозділах Банку.
- (46) Враховуючи викладене, послуги Банку з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів є загальнодержавним ринком.

4.4. Визначення часових меж ринку

- (47) Відповідно до Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (48) Зазвичай, термін розрахунково-касового обслуговування пенсійного рахунку визначається умовами відповідного договору.
- (49) Час, протягом якого досліджувався стан конкуренції на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, є період з 2012 року до поточного періоду 2017 року.
- (50) Закон прийнято у квітні 1992 року. Враховуючи, що змін в законодавстві щодо визначення уповноваженого банку для виплати пенсій військовим пенсіонерам у період з квітня 1992 року до травня 2017 року не відбулося, ПАТ «Державний ощадний банк України» залишається єдиним банком, уповноваженим для виплати пенсій військовим пенсіонерам.

4.5. Визначення частки ринку

- (51) Військовим пенсіонерам, визначеним частиною другою статті 52 Закону, пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України.
- (52) За бажанням військові пенсіонери можуть отримувати пенсію за місцем фактичного проживання поштовими переказами відповідно до Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 270. Однак УДППЗ «Укрпошта» не є банківською установою, тому не надає таку послугу, як відкриття поточного рахунку з видачею банківської платіжної картки, та, як наслідок, не може нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Послуги Банку та УДППЗ «Укрпошта» не є взаємозамінними з огляду на їх споживчі властивості.
- (53) Отримання пенсії через інші банківські установи передбачатиме понесення військовим пенсіонером додаткових витрат, пов'язаних зі стягненням Банком плати за перерахунок коштів на рахунок іншої банківської установи.

- (54) Отже, на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів ПАТ «Державний ощадний банк України» з 2012 року по теперішній час займає монопольне (домінуюче) становище з часткою 100 відсотків.

5. РОБОЧІ НАРАДИ, ПРОВЕДЕНІ З ПОРУШЕНОГО ПИТАННЯ, ТА ЇХ РЕЗУЛЬТАТИ

- (55) З порушеного питання в Комітеті відбулися робочі зустрічі з представниками Банку, остання з яких – 02.06.2017. Інформація та пояснення Банку, надані Комітету, свідчать про таке:

- військові та соціальні пенсіонери мають можливість скористатися депозитним вкладом «Мій пенсійний депозит» (до 15,50 % річних у гривні) на особливих пільгових умовах, що створені спеціально для пенсіонерів, з поповненням, підвищеною процентною ставкою. На вибір військових пенсіонерів існує широкий вибір інших депозитних вкладів;
- для зручності пенсіонер має можливість дати довгострокове доручення Банку на автоматичне перерахування коштів з пенсійного рахунку на вкладний (депозитний) рахунок;
- незважаючи на те, що по поточних (з 26.08.2014) та карткових (з 30.11.2015) рахунках соціальних пенсіонерів процентна ставка встановлена на рівні 0 % річних, кількість соціальних пенсіонерів, що обслуговуються в Банку, становить на:
01.01.2014 – 1 927 437 осіб;
01.01.2015 – 1 919 659 осіб;
01.01.2016 – 2 115 476 осіб;
01.01.2017 – 2 224 201 осіб.

Також Банк наводить приклад інших банків (ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «Укрсоцбанк»), які обслуговують виплату пенсій соціальним пенсіонерам та не нараховують відсотків на залишок коштів на пенсійних рахунках.

- (56) Зазначена позиція Банку спростовується наступним.

1. Зважаючи на те, що поточний та депозитний рахунки відрізняються умовами відкриття та особливостями функціонування, такі рахунки не є взаємозамінними.
2. Зростання кількості клієнтів Банку – соціальних пенсіонерів, незважаючи на те, що Банк не нараховує відсотків на залишок коштів на рахунку, може бути наслідком того, що:
ПАТ «Державний ощадний банк України» є найбільш наближеним до клієнтів, особливо в регіонах, зважаючи на територіальну розгалуженість мережі внаслідок історичного розвитку;
за останні кілька років понад 80 банків були виведені з ринку Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що не створило позитивного іміджу для банківської системи в цілому;
відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» тільки вклади фізичних осіб ПАТ «Державний ощадний банк України» гарантуються державою. Зазначене широко рекламується, що є перевагою Банку порівно з іншими банківськими установами, але яку набуто не внаслідок змагальності в конкуренції.
Проте соціальні пенсіонери мають право вільного вибору банку з переліку банків, уповноважених обслуговувати пенсійні рахунки, а також вільного переходу на обслуговування від одного банку до іншого, умови обслуговування пенсійного рахунку якого вважатимуть для себе економічно вигідними, у відповідний період часу. Отже, для соціального пенсіонера вибір ПАТ «Державний ощадний банк

України» є свідомим, а у військових пенсіонерів такого вибору немає, оскільки зміна банківської установи матиме наслідком понесення додаткових фінансових витрат.

ВИСНОВКИ

Виключне право ПАТ «Державний ощадний банк України» на виплату пенсій військовим пенсіонерам передбачено частиною другою статті 52 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Отже, на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів Банк займає монопольне (домінуюче) становище на ринку з часткою 100 відсотків.

Дії ПАТ «Державний ощадний банк України» щодо встановлення відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів (поточних звичайних або карткових) на рівні 0,5 % річних, у той час, як в інших банках розмір зазначеної відсоткової ставки може досягати 15 % річних, містять ознаки порушення, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів.

З метою припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, керуючись пунктом 14 частини першої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», Антимонопольний комітет України надає публічному акціонерному товариству «Державний ощадний банк України» такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Ужити заходів щодо перегляду умов ведення пенсійних рахунків військових пенсіонерів (поточних звичайних або карткових), спрямованих на недопущення ущемлення інтересів споживачів (військових пенсіонерів), з урахуванням інформації, наведеної в мотивувальній частині рекомендацій.

Рекомендації є обов'язковими для розгляду органами та особами, яким вони надані. Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у двомісячний строк з дня їх отримання.

Відповідно до частини третьої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, розпочате провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції закривається.